

Wandelroute Onstwedde-Bourtange langs de Ruiten Aa

Door weids Westerwolde | Groningen

De Ruiten Aa is een schitterende beek. Je volgt haar vanaf Smeerling, vlakbij Onstwedde, en slaat dan af naar vestingstad Bourtange. De handvol hoeves van Smeerling liggen middenin het groen en die bij de start is tegelijk bezoekerscentrum en lunchroom tegelijk (heerlijk terras onder oude hoge bomen). Koppel deze wandelroute aan wandelroute Sellingen-Onstwedde en je hebt een prachtige tweedaagse tocht.

INFORMATIE WANDELROUTE ONSTWEDDE-BOURTANGE

Lengte: 14,7 km. Lijnwandeling (A > B).

Start: Gasterij Natuurlijk Smeerling, Smeerling 15, 9591 TX Onstwedde, gasterij-natuurlijk-smeerling.nl.

Einde: Centrum Bourtange.

Markering: Wandelnetwerk Groningen (witte pijl op blauw-rode ondergrond), aangevuld met Westerwoldepad (geel-blauw) en Noaberp pad (wit-rood).

OV: Bus 14 stopt bij halte Smeerling op 250 m van de startplaats. Tussen Smeerling en Sellingen rijden bussen 14 en 72. Tussen eindpunt Bourtange en Sellingen rijdt bus 72 (tot 9 en vanaf 15.30 uur).

Horeca: Bij de start: Gasterij Natuurlijk Smeerling, Smeerling 15, gasterij-natuurlijk-smeerling.nl. Verder horeca in Vlagtwedde en Bourtange.

Tip: vanuit Bourtange kun je via een kilometerslang jaagpad langs het Ruiten-Aa-Kanaal naar Sellingen wandelen, bv via knooppunten 37 > 30 > 34 > 32 > 71 > 70 > ri 69 maar sla bij de Sellingersluis RA voor de kortste route naar Sellingen.

ROUTEBSCHRIJVING WANDELROUTE ONSTWEDDE - BOURTANGE

A t/m (..) verwijst naar het punt op de route waar je je bevindt > zie hiervoor de ANWB-wandelgids.

[1] t/m [...] verwijst naar een 'weetje' > zie onderaan de routebeschrijving.

LA = linksaf; RA = rechtsaf; RD = rechtdoor; ri = richting.

A/start = Gasterij Natuurlijk Smeerling **[1]**.

Sla vanaf de Gasterij RA de doorgaande weg op, Smeerling. Op splitsing met kp38 volg ri kp96, klinkerweg. Bij ANWB-richtingwijzer LA (fietsers ri Sellingen). Op kruising met fietspad RD, via bruggetje het Dal van de Ruiten Aa **[2]** in.

Bij kp92 RD ri kp74. Bij kp74 RA ri kp95, begrazingsgebied **[3]** in via hekje. Na 500 m hekje door en bij kp95 LA ri kp24, asfaltweg. Een zee aan ruimte rondom **[4]**. Na 300 m LA, klaphekje door (pijl), graspad. Na 530 m kom je bij volgende klaphek.

B = Verlaat gebied via klaphek en volg pijlen door bos: na 20 m RA. Op driesprong RA. Je passeert ven. Na 20 m op T-splitsing RA, steeds smaller pad langs sloot. Na 700 m op asfaltweg (Beneden Markeweg) LA, houten brug over. Op kruising met Harpelerweg RD, karrenspoor, Beneden Markeweg vervolgen. Pad komt uit op de Dikke Eikweg **[5]** met kp59.

C = Bij kp59 RA ri kp47, Dikke Eikweg wordt verderop Rondweg.

Na 600 m, waar netwerk rechtdoor gaat (pijl), sla LA (wit-rood en geel-blauw), het Dal van de Ruiten Aa in. Pad buigt LA, verderop flauw RA en komt uiteindelijk uit op fietspad langs de Weenderstraat. Sla LA fietspad op, na 30 m RA. Overzijde weg RD, Doene-Esweg in, karrenspoor rechts langs woonhuis.

Na 80 m RA, karrenspoor, verderop tussen akkers en grasland.

Na 180 m kom je bij splitsing (links gemaaid spoor tussen akkers). Ga RD. Na 400 m op splitsing (er komt pad van links bij) RD. Na 500 m kom je bij vage afsplitsing met rechts in berm paaltje geel-blauw (= 100 m vóór je op Weenderstraat uitkomt).

D = Op deze splitsing LA (verlaat wandelnetwerk), graspad langs akker **[6]**. Volg geel-blauw markering, RA, RA, LA en verderop langs afrastering ronde akker. Je komt uit op de weg (Renneborgweg; kp46 kan ontbreken). Overzijde via overstapje het grasveld op (Westerwoldepad, geel-blauw).

[Let op: Natuurmonumenten werkt aan de wandelpaden. Het kan zijn dat het traject anders verloopt dan in de tekst beschreven staat.]

Overzijde grasstrook RA (geel-blauw). Volg alsmaar pad dicht langs Ruiten Aa **[7]**, tot het einde van de grasstrook.

Tip: na 600 m kom je ter hoogte van MoeNieks (rechts: Groningse vlag en groen bordje), waar je kunt lunchen met zelfgemaakte sapjes, soep en taart (Weenderstraat 44, Vlagtwedde, moenieks.nl). Let op: staan er koeien in de wei, dan is ook de stier vaak in de buurt.

E = Einde grasstrook LA, klaphekje door, graspad langs zilverberkbosje. Pad buigt RA over houtvlonder, dan overstapje. Sla net vóór versperring (boom/prikkeldraad; kp45 kan ontbreken) LA, graspad. Na 150 m houten brug over en LA, graspad. Komt uit bij houten klaphek.

F = Na klaphek LA fietspad op en na 15 m RA, paadje door struiken. Steek asfaltweg (Wollinghuizerweg) over en wandel Dal van de Ruiten Aa **[8]** in, graspad. Einde bospad bij kp44 LA ri kp43. Einde karrenspoor LA, Achterweg. Bij kp43 RA ri kp42, karrenspoor tussen akkers. Pad slaat haaks LA. Na 220 m op betonnen (fiets)pad haaks RA, Bruine vuurvliinder.

G = Einde betonpad LA, Ruiten-Aa-Kanaal West II. Na 480 m RA, via ophaalbrug kanaal over. Overzijde bij kp42 RA ri kp41. Pad buigt naar links, nu langs Bourtangerkanaal. Na 1,3 km bij kp41 RD ri kp40. Bij kp40 (naast hoge houten brug **[9]**) RD ri kp37. Je bereikt einde van het Bourtangerkanaal Noord.

H = Einde kanaal RA ri Vesting Bourtange, Willem Lodewijkstraat, deze alsmaar volgen. Aan het einde bij rode brievenbus LA en meteen RA ophaalbrug met kp37 over, ri kp35. Volg klinkerweg (Vriesseweg) Bourtange in. Via ophaalbruggen en door poort kom je uit in centrum Bourtange **[10]**.

ONDERWEG LANGS WANDELROUTE ONSTWEDDE - BOURTANGE

[1] Smeerling & slowfood | De Gasterij is zo'n plek waar je niet omheen kunt. En niet omheen wilt. Op het erf van deze formidabele boerenhoeves onder hoge bomen kun je lekker groen en duurzaam aan de koffie. De Gasterij gebruikt vooral biologische producten en werkt volgens het cradle-to-cradle principe (zo min mogelijk energieverbruik). Op de schappen vind je Westerwoldse streekproducten die voldoen aan internationale label Cittafood (gezond, groen, duurzaam, slow, kleinschalig).

[2] Zo was het | De Ruiten Aa stroomt door een fraai beekdal met bossen, houtwallen, beekdalgraslanden en oude akkers. De bodem is drassig, maar dat is geen punt voor eik, hazelaar, hulst en beuk. En al helemaal niet voor de hop. Met het verkopen van de vruchten van deze slingerplant – hopbellen genoemd en een belangrijk ingrediënt voor bier - beunden de boeren vroeger wat bij. Want niet natuurbeheerders maar de boeren van de vijf Westerwoldse kerkdorpen (Vlagtwedde, Sellingen, Onstwedde, Wedde en Vriescheloo) bezaten vroeger het land. De 'boerschap' hield toezicht over deze Vlagtwedder essen, boerichters spraken recht en de rechtstoel stond in Vlagtwedde. Zo was het.

[3] Een meroakel stee | Dat het hier mooi is, bewijzen de bankjes. Zoals die van Jan Bolt (een mirakels zitje) en verderop die voor de jong overleden Nour. Het paadje voert door een drassig veld vol pitrus. Rondom hoge elzen en braamstruiken, op het pad vlaaien. Die zouden weleens van lakenvelders kunnen zijn, koeien met een witte band rond hun lijf. Attentie voor de stier!

[4] Rust en ruimte ... | Hier zijn ze dan, in overvloed aanwezig ... de sterke punten van Westerwolde. Ooit was Westerwolde een wildernis (wolde) van woeste heidevelden en onvruchtbaar veen. Wat moest je ermee? Ontginnen was het toverwoord. Mooie klus voor al die werklozen, vond men in de crisisjaren dertig van de vorige eeuw. De mannen verdwenen het veen in om de bodem een meter diep om te spitten. De hel voor wie het kon navertellen, maar dat is verleden tijd. Nu is Westerwolde ... het plaatje om je heen.

[5] De Dikke Eikweg | Eeuwenlang stond hij in een boerentuin, een eik met een stam van ruim vier meter omtrek. Met zo'n bast verdien je een eigen weg. De dikke eik is weg, maar niet de Dikke Eikweg.

[6] 'Wor ik van hol is Westerwol' | Boeren van nu werken mee aan de terugkeer van het boerenland van vroeger: kleinschaliger, met struiken als land-, schut- of schuilplaats voor dieren. Tussen oude gewassen als boekweit en rogge zie je ook wat loze plekken waar de bodem op adem kan komen. In de zomer staan de bermen vol akkerbloemen, magneten voor insecten, op hun beurt voer voor akkervogels als geelgors, gele kwikstaart en kneu.

[7] Kronkels | Ook hier, tussen Weende en Wollinghuizen, is (en wordt) de kronkelige loop van de Ruiten Aa hersteld. Haar volledige loop, van Ter Apel naar Wedde, mag de beek weer meanderen. Hoe dat komt? Nieuwe inzichten. Moest het water vroeger zo snel mogelijk wegvloeien (wens van de boeren), nu geldt: hoe natter en zompiger, hoe beter voor plant en dier. Aan de overzijde van de beek is zelfs een vloedbos ontstaan.

[8] Grapje van de bever | Een graspaadje langs een puberig zilverberkbosje, braamstruiken waar vogeltjes als strooigoed uit tevoorschijn vliegen. Wat is het mooi hier! Ook de bever heeft Westerwolde ontdekt, al liet hij lang op zich wachten. In 2012 gaf hij met z'n brede platte staart zo'n harde klap op het water dat iedereen wakker schrok.

[9] Hoogholtjes en kwakels | Het Ruiten-Aa-Kanaal West II en het Bourtangerkanaal zijn gegraven om de wateroverlast door de vervening te beperken. Voor voetgangers zijn er bruggetjes. Die zijn opvallend hoog. Onder zo'n 'hoogholtje' kunnen ook schepen passeren. Hoogholtjes van staal of beton worden hoogiezertje of hoogbetonje genoemd. In West-Nederland heet zo'n hoog bruggetje met dwarse anti-glij-stappers een kwakel. Het nadeel van holtjes en kwakels: je kunt er met paard en wagen niet over heen. Vandaar de ophaalbruggen, ernaast of in plaats van.

[10] Bourtanger blokkade | Vesting Bourtange ontstond in de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648), de tijd waarin uitgestrekte moerassen de helft van de provincies Groningen en Drenthe bedekten. De enige mogelijkheid om vanuit Duitsland die moerassen te doorkruisen, was via hoge en droge zandruggen. Op zo'n rug lag Bourtange. Ook het voedseltransport vanuit Duitsland verliep via de zandrug. Het was daarom een kleine moeite voor Willem van Oranje om de Spanjaarden die Groningen bezet hielden (1580) te dwarsbomen: de voedsellijn blokkeren. In 1672 was het de bisschop van Münster - bijgenaamd Bommen Berend - die zo gedwongen werd de aftocht te blazen.